
Bieruń Stary, gm. loco, woj. śląskie

Informator Archeologiczny : badania 33, 212-213

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badania prowadziło Muzeum w Koszalinie pod kierunkiem mgr Jacka Borkowskiego (autor sprawozdania). Finansowane przez Urząd Miasta w Białogardzie, WKZ w Szczecinie i Muzeum w Koszalinie. Pierwszy sezon badań.

Stacjonarne badania wykopaliskowe miały na celu: uchwycenie śladów zabudowy placu rynkowego, ze szczególnym uwzględnieniem reliktyw trzech ratuszy i w miarę ich zachowania włączenie do zagospodarowania przestrzeni Rynku, określenie dokładnej lokalizacji poszczególnych ratuszy, uzyskanie danych na temat kształtowania przestrzeni przez ówczesną zabudowę, uchwycenie śladów osadnictwa wczesnośredniowiecznego, uzyskanie odpowiedzi, czy miasto lokowane było na surowym korzeniu.

Kwartał miejski, w obrębie którego prowadzono badania wykopaliskowe, położony jest między ulicami: Kościelną, Staromiejską i Rycerską i zabudowany kamienicami z XIX w., które ograniczają obszar Rynku Staromiejskiego. W północno-wschodnim narożniku kwartału rynku wznosi się gotycki kościół pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny powstały mniej więcej w tym samym czasie co pierwszy ratusz, czyli w początku XIV w. W pierzei południowo-zachodniej zlokalizowany jest budynek starego ratusza z roku 1847, w chwili obecnej remontowanego, który spełniał swoje przeznaczenie do 1926 r. W części północno-wschodniej kwartału rynkowego stoi budynek, który w latach 30-tych XX w. wybudowano jako kolejny, piąty ratusz miejski, w chwili obecnej siedziba banku.

Przeprowadzona kwerenda źródłowa wskazała, iż w 700-letniej historii miasto posiadało 5 kolejnych budynków ratusza. Analiza dostępnych źródeł pisanych i przekazów ikonograficznych potwierdzała istnienie trzech z nich na placu rynkowym, którego zarys nie zmienił się od czasów średniowiecza.

W pierwszym sezonie badań, w 1999 r., w części centralnej placu założono wykop, w którym natrafiono na pozostałości cementowej płyty (4.40 x 3.60 cm) będącej pozostałością pomnika - cesarza Fryderyka Wilhelma, pod którą znaleziono metalową tubę zawierającą akt erekcyjny pod budowę pomnika, trzy lokalne gazety i 7 pruskich monet z 70-tych lat XIX w.

Dokumentacja oraz materiały przechowywane są w Dziale Archeologii Muzeum w Koszalinie. Badania będą kontynuowane.

Bielsko-Biała, st. 32, gm. *loco*, woj. śląskie, AZP 107-48/17 – patrz: późne średniowiecze

BIERUŃ STARY, gm. *loco*, woj. śląskie

- miasto (XIV-XX w.)

Ratownicze badania archeologiczne, przeprowadzone we wrześniu/październiku, przez Janusza Pietrzaka (autor sprawozdania) i Marcina Lewandowskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Urząd Miasta i Gminy Bieruń. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 200 m².

Badania objęły rejon rynku w Bieruniu Starym i miały charakter wyprzedzający w stosunku do planowanych tu robót drogowych i instalacyjnych. Prace wykopaliskowe poprzedziły badania radarowe i elektromagnetyczne podłoża, wykonane radarem SIR, przeprowadzone przez Zakład Badań Nieniszczących KPG Sp. z o.o. z Krakowa. W ich wyniku wskazano trzy rejony badań, w których wykonano łącznie VII wykopów archeologicznych. W efekcie stwierdzono, iż:

1. W północnej partii rynku (wykopy II-IV) zachowały się relikty XIX-wiecznego urządzenia rynkowego - być może wagi miejskiej. W terenie manifestuje się on pod postacią warstwy łamanego kamienia stanowiącego ławę pod zachowane śladowo belki narożnika ścian.

2. W południowo-zachodniej partii rynku zarejestrowano relikty starszej południowej pierzei rynku (wykop VI). Datowana jest ona wstępnie na okres od 2 połowy XVII wieku do końca XVIII

wieku. Była ona przesunięta o około 12-13 metrów na północ od pierzei współczesnej. Uchwycono drewniany chodnik przebiegający niegdyś pod podcieniami, po których pozostały relikty słupów pomieszczonych w nawierzchni chodnika. Przed ułożeniem belek moszczenia nawierzchnia rynku umocniona została faszyną.

3. We wschodniej partii rynku (wykop VII) zaobserwowano jedynie, iż ukształtowane w trakcie użytkowania rynku nawarstwienia ziemne zostały w pasie chodnika przemieszane w trakcie wykonywania kilku nakładających się wykopów instalacyjnych.

4. Początki utwardzania nawierzchni rynku pochodzą dopiero z okresu po powiększeniu rynku w końcu XVIII lub w początku XIX wieku, oraz iż wybrukowano jedynie część obszaru rynku pokrywając ją łamanym kamieniem wapiennym, w którym stwierdzono obecność rynsztoku (kanału ściekowego) wykonanego z różnych gatunków drewna iglastego. W początkach XX kilkakrotnie przebudowywano nawierzchnię.

Stwierdzono również, iż w badanych rejonach brak jest pozostałości, które wiązać można by z funkcjonowaniem miasta począwszy od jego lokacji w końcu XIV wieku aż po wiek XVII. Najstarsze ślady użytkowania terenu rynku pochodzą dopiero z drugiej połowy XVII wieku.

W trakcie badań pozyskano znaczną ilość ruchomego materiału zabytkowego (5840) głównie ułamków naczyń glinianych (4601) i kafi piecowych (856).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Wyniki badań zostały opublikowane w „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach Pogranicznych w latach 1999-2000”, s. 425-432.

Badania nie będą kontynuowane.

BISKUPIEC, st. 1, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie

- stare miasto (XVII-XVIII w.)

Wyprzedzające badania archeologiczne, przeprowadzone 12 maja, przez mgr Hannę Mackiewicz (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez inwestora prywatnego. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 8 m².

Prace prowadzono w obrębie działek budowlanych o numerach 137/8 i 137/12. Wytyczono dwa wykopy wąskoprzestrzenne, które oznaczono, jako 6a i 6b w obrębie st. I. Wykopy te miały odpowiednio 4,6 i 5,6 metra długości i usytuowane były po osi północny zachód – południowy wschód i północny wschód - południowy zachód. Głębokość wykopów pod ławy nie przekraczała 0,4 m, tak więc wykonano je w warstwach zasypowych i niwelacyjnych. Jedynie w trzech narożnikach wykonano wykopy o wymiarach ca 1,2 x 1,2 m i głębokości 1,4 m (głębokość przemarzania). W stropie wykopu 6a wystąpiła szczątkowa darń, oraz nawarstwienia niwelacyjne w postaci szarej piaszczystej ziemi i jasnobrunatnego piasku. Ponadto między 0 a 3,8 m na głębokości 0,2 metra zalegała wylewka betonowa. Podobna sytuacja została uchwycona w stropie wykopu 6b. Poniżej - we wkopach pod stopy - wystąpiły nawarstwienia osadnicze w postaci brunatno-szarej gliniastej ziemi i ciemnoszarej gliniastej ziemi z drobinami spalenizny i zaprawy wapiennej. Poziom ten na podstawie pozyskanej ceramiki można datować na XVII-XVIII wiek. W spagu wystąpiła warstwa niwelacyjna jasnoszarego i jasnobrunatnego piasku. Nieco klarowniejszą sytuację zarejestrowano w wykopie 6b. Udało się tu mianowicie oddzielić poziomy XVII-to i XVIII-to wieczy zwłaszcza w części północno-wschodniej. Na głębokości od 0,3 do 0,7-0,8 m uchwycono warstwę szarej ziemi z drobinami gruzu i nielicznymi drobinami spalenizny oraz ceramiką XVIII-to wieczną. Poniżej na głębokości od 0,7-0,8 m do 1,1-1,2 m wystąpiła warstwa XVII-to wieczna w postaci brunatnej gliniastej ziemi z domieszką szarej próchnicy i nielicznymi drobinami spalenizny. Spąg stanowi tu warstwa niwelacyjna jasnoszarego (w części północno-wschodniej) i brunatnego (w części południowo zachodniej) piasku.